

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 21 mars 1890, kl. 10 f. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ändring i gällande bestämmelser om kostnadsersättningar för syner och ekonomiska besigtningar å ecklesiastika boställen.

I kongl. kungörelsen den 28 maj 1830 föreskrifves, att *ekonomiska besigtningar å kyrkoherdeboställen, kapellans- och klockarebol* samt de s. k. *prestestomhemman*, som icke äro till skatte köpta, skola förrättas af kronofogden i orten eller den kronobetjent, Konungens befallningshafvande i länet dertill förordnar, i närvaro af kontraktsprost eller af honom förordnad ordinarie prestman i prosteriet, vederbörande boställsinnehafvare och socknemän. Kostnadsersättningen för skjuts och traktement samt lösen för expeditionen af besigtningssinstrumentet skall enligt 8 § utgå af kyrkornas medel. Sedermera stadgades genom kongl. kungörelsen den 19 juli 1841, att *laga husesyn å klockarebol* bör, när

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 17 Häft. 1

ersättning för sådan kostnad eger rum, gäldas på sätt om ekonomisk besigtning finnes föreskrifvet i 8 § af kongl. kungörelsen den 28 maj 1830. Vidare är genom kongl. kungörelsen den 30 december 1863 7 § 2 mom. förordnad rörande särskild ersättning till nämndemän, att densamma skall utgå af kyrkornas medel eller, om tillgång dertill saknas, af församlingarne.

Hvad åter beträffar *husesyn* å de till presterskapet anslagna boställen, stadgas i kongl. resolutionen den 7 juli 1752, att kostnader för husesyner å *prestgårdar* skola gäldas af tillträdaren, samt i kongl. resolutionen den 12 januari 1857, att de, som förrätta husesyner å *kapellansbol*, ej äro berättigade till arfvode därför, hvilket stadgande dock så till vida är förändradt genom kongl. kungörelsen den 30 december 1863, att nämndemän ega rätt till godtgörelse jemväl för sådana förrättningar enligt gällande resereglemente, hvilken kostnad enligt 7 § 2 mom. skall utgå af kyrkornas medel eller, om tillgång dertill saknas, af församlingarne.

Häraf framgår, att kyrkorna å landet äro skyldiga att bekosta ekonomiska besigtningar å kyrkoherdeboställen, kapellans- och klockarebol samt de prestestomhemman, som icke äro till skatte köpta, och laga syner å klockarebol samt gälda ersättningen till nämndemän vid syner å kapellansbol, äfvensom att, om i dessa fall kyrkorna sakna tillgångar, ersättningen till nämndemän skall utgå af församlingarne.

I fråga om de grunder, efter hvilka ersättning för dessa förrättningar gäldas, skall enligt kongl. kungörelsen den 30 december 1863 ersättningen till *nämndemän* utgå med dagtraktamente och skjutsersättning enligt gällande resereglemente eller på grund af resereglementet den 11 februari 1881 i femte klassen med dagtraktamente af 4 kronor 50 öre och skjutslega för en häst.

Rörande ersättning till *kronobetjent* för dylika förrättningar föreskrifver kongl. kungörelsen den 28 maj 1830, 8 §, att ersättningen till den kronobetjent, som besigtningen förrättar, skall i öfverensstämmelse med expeditionstaxan af den 15 maj 1821 utgöras med 32 skilling i dagtraktamente och skjuts för en häst. Denna förordning är icke upphäfd, ehuru nämnda expeditionstaxa icke längre eger giltighet. I kongl. kungörelsen den 11 februari 1881 stadgas, att, så framt icke sådan förmån är genom andra författningar redan bestämd eller särskild reseersättning ingår i aflöningen, den landsstaten tillhörande fögderibetjeningen skall för syner och besigtningar å boställen uppbära ersättning efter den klass i gällande resereglemente, hvartill hvarje särskild tjänsteman är att hänföra, dock att dagtraktamente hvarken under resa eller för-

rättning må beräknas, och 1881 års nu gällande resereglemente, som eger tillämpning i de fall, der ej genom instruktioner eller särskilda föreskrifter annorlunda är stadgadt, hänför kronofogde till 4:de klassen, der skjutsersättning utgår för två hästar, och länsman till 5:te klassen, der skjutsersättning utgår för en häst. — Osäkerhet, huru ersättningen till kronobetjent skall beräknas, har länge varit rådande, och olika praxis lärer hafva tillämpats på olika ställen. Uttalanden härom förekomma i kommerskollegii utlåtande angående ecklesiastik boställsordning den 29 april 1867, och komiterade för afgifvande af förslag i samma ärende uppgifva i sitt den 28 mars 1879 afgifna betänkande, att ersättning till kronobetjent för ekonomiska besigtningar i olika orter lärer beräknas än efter den ena, än efter den andra af de i ärendet meddelade stadganden, såsom kongl. kungörelsen den 28 maj 1830, kongl. förordningen den 30 november 1855, kongl. kungörelsen den 30 december 1863 och resereglementet den 10 november 1865 med deri sedermera gjorda förändringar. — De stadganden, som numera, efter det flera förut gällande förordningar blifvit upphäfdade, skulle kunna tillämpas, äro kongl. kungörelsen den 28 maj 1830 och kongl. kungörelsen den 11 februari 1881. Enligt den förre skulle ersättningen utgå med dagtraktamente af 1 krona och skjuts efter en häst, enligt den senare endast med skjuts efter en häst. Hvilkendera författningen bör tillämpas, anser sig utskottet icke kunna afgöra.

I kongl. kungörelsen af den 30 december 1863 och kongl. kungörelsen af den 11 februari 1881 angående kostnadsersättning för civile, landsstats- och ecklesiastike tjenstemän för en del resor inom tienstgöringsdistrikten är väl stadgadt, att kostnadsersättning till *konsistorieombud* vid förrättningar, som angå ecklesiastika boställshemmans och lägenheters rätt, skall i likhet med den vederbörande enligt kongl. kungörelsen den 28 maj 1830 och den 19 juli 1841 tillkommande godtgörelse gäldas af kyrkornas medel eller, om tillgång dertill saknas, af församlingarne, men i kongl. resolutionen den 26 september 1879 förklaras, att då på grund af 2 § i kongl. kungörelsen den 28 maj 1830 angående ekonomiska besigtningar å kyrkoherdeboställen m. m. kontraktsprost åligger att sjelf eller genom af honom inom prosteriet utsedd ordinarie prestman komma tillstädes vid ekonomisk besigtning å ecklesiastika boställen, kan annan prestmans inställelse i stället för och på uppdrag af vederbörande kontraktsprost vid ifrågavarande besigtning ej vara att hänföra till sådan af konsistorieombud till följd af särskildt förordnande företagen extra förrättning, för hvilken rese- och traktamentsersättning skall af församlingens kyrkokassa utgå. Till följd

häraf lärer ersättning till vid ekonomisk besigtning närvarande prestman i allmänhet ej böra utgå, ehuru inom vissa orter lärer vara brukligt, att sådan ersättning erlägges.

Lösen för besigtningssinstrument skall enligt kongl. förordningen angående expeditiöslösen den 7 december 1883, som upphäver hvad i afseende på expeditiöslösen dittills varit föreskrifvet, utgå med 1 krona för första arket och 75 öre för hvarje af de öfriga.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 151, har herr A. Persson i Mörarp erinrat, att enligt kongl. kungörelsen den 30 december 1863 den vederbörande syneförrättningsmän tillkommande ersättning i vissa fall skall utgå af kyrkornas medel eller, om tillgång dertill saknas, af församlingarne. Motionären anser emellertid, att de förmåner, som härigenom beredts vederbörande boställshafvare, i det de befriats från denna afgift, icke för alla, i synnerhet kyrkoherdarne, fortfarande äro behöfliga. I allmänhet vore desse väl aflönade, och äfven klockarne hade på många ställen en riklig aflöning, ehuru visserligen många af de senare, liksom i allmänhet komministern, vore mycket ringa aflönade. Å andra sidan funnes fattiga församlingar, der tillgång till ifrågasvarande afgifters erläggande icke kunnat erhållas utan utdebitering på församlingens medlemmar. Enligt motionärens uppfattning vore det billigt, att kyrkorna och församlingarne befrias från den dem nu åliggande skyldighet. Det kunde visserligen sägas, att tillsynen öfver boställenas häfd vore ett statsintresse, och att således kostnaden för syneförrättningarne borde af statsverkets tillgångar bestridas, men å andra sidan vore det ej obilligt, att denna kostnad drabbade boställshafvarne, då de fleste af dem hade en god aflöning, allra helst de vore i det närmaste de ende tjensteinnehafvare, som åtnjöte förmånen af bostadslägenheter. Billigheten torde dock kräfva ett undantag för komministrar, med en årsinkomst understigande 2,000 kronor, och för klockare, med en årsinkomst understigande 1,000 kronor, för hvilka fall ifrågasvarande kostnader borde bestridas af statsverket.

Med anledning häraf föreslår motionären, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida den nu kyrkorna eller församlingarne åliggande skyldighet att bestrida kostnaderna för syner och ekonomiska besigtningar å eklelesiastika boställen må kunna upphöra, samt derefter till

Riksdagen framkomma med förslag till lagstadgande i ämnet, bygd på hufvudsakligen de af honom i motionen angifna grunder.

Om det är ett statens intresse, att boställena väl underhållas till hus och jord, så kan enligt utskottets mening icke deraf dragas den slutsats, att syner eller besigtningar å desamma böra i sin helhet eller till en del bestridas af statsverkets tillgångar. Vore en sådan slutsats riktig, skulle staten anses böra betala en mängd kostnader, som nu åligga kommuner eller till och med enskilde personer, och det vore svårt att uppdraga någon gräns för anspråken på statens mellankomst. Visserligen ökas alltjemt statens bidrag till de kommunala behofvens tillgodoseende, men man bör dervid iakttaga en viss varsamhet och icke gå längre, än som af ett verkligt behof kräfvades. Af den ofvan lemnade framställningen torde emellertid framgå, att församlingarnes kostnader för ifrågavarande förrättningar, som efter regeln endast hvart femte år återkomma, icke kunna stiga till några särdeles stora belopp, och att således statens mellankomst icke kan anses vara af något trängande behof föranledt.

Utskottet kan ej heller dela motionärens åsigt om befogenheten af att ålägga en del af boställshafvarne skyldighet att betala hela kostnaden för dessa förrättningar. I största delen af landet åligger en väsentlig del af byggnadsskyldigheten vid kyrkoherdeboställen församlingen, och då det icke kan anses hvila på hållbara grunder att ålägga en tjänsteman att bekosta besigtningar å byggnader, hvilkas underhåll åligger andra, skulle följaktligen boställshafvarnes betalningsskyldighet icke med skäl kunna utsträckas längre än till så stor del af kostnaden i sin helhet, som motsvarar hans byggnadsskyldighet. Det torde ock kunna ifrågasättas, att ett sådant stadgande, som det motionären åsyftat, skulle möta hinder på grund af presterskapets privilegier.

Motionären har icke i sitt förslag utgått från någon allmän princip. Han har icke velat fastställa ifrågavarande ersättningsskyldighet i sin helhet hvarken såsom en statens skyldighet, ej heller såsom ett boställshafvarnes åliggande. Han har egentligen utgått derifrån, att en del boställshafvare böra hafva råd att betala. Men liksom en sådan synpunkt i allmänhet icke är lämplig såsom grund för lagstiftning, så framträder dess ohållbarhet i detta fall ganska tydligt, då man finner, att motionären alldeles icke tagit någon hänsyn till församlingarnes större eller mindre förmåga att bära de kostnader, hvarifrån

han anser dem böra befrias. Särskildt i Skåne, der församlingarne äro helt och hållet befriade från prestgårdsbyggnadsskyldighet, lära ifrågakvarande jemförelsevis obetydliga kostnader icke kunna anses för dem betungande.

Utskottet tillåter sig erinra, att i fråga om ekonomiska besigtningar de nu gällande föreskrifterna bibehållits såväl i kammarkollegii förslag till ecklesiastik boställsordning den 30 mars 1865 och den 29 april 1867 och i den för afgifvande af dylikt förslag tillsatta komiténs den 28 mars 1879 afgifna betänkande, som ock i Kongl. Maj:ts för nästlidna års Riksdag framlagda förslag till ecklesiastik boställsordning, och att i fråga om husesyner ofvannämnda komité, som icke hänfört klockarebol till ecklesiastika boställen, föreslagit, att vid laga syner kostnaden skall gäldas på samma sätt som vid ekonomiska besigtningar, men att vid af- och tillträdessyner synekostnaden vid kyrkoherdeboställen skall gäldas af församlingen, afträdaren och tillträdaren till en tredjedel hvardera, men vid komministersboställen af kyrkornas medel eller, om sådana saknas, af församlingarne, hvilket förslag oförändradt upptagits i Kongl. Maj:ts proposition vid nästlidna års riksdag.

Presterskapets aflönande är enligt nu gällande lagstiftning en församlingarnes skyldighet, och deruti ingår jemväl ersättningen för ekonomiska besigtningar och en del husesyner å de till presterskapet anslagna boställen. Äfven om en reglering i afseende å dess aflöning skulle anses behöflig, synes det dock utskottet icke lämpligt eller af något särskildt behof påkalladt att söka på det af motionären föreslagna sättet afhjelpa möjligen befintliga missförhållanden i det berörda hänseendet, i synnerhet som en förändrad lagstiftning på detta område ej torde kunna komma till stånd utan betydliga svårigheter.

I alla händelser lärer med nu föreliggande, enligt utskottets uppfattning mindre betydande fråga utan olägenhet kunna anstå, till dess den på dagordningen stående frågan om ny ecklesiastik boställsordning kommer till slutligt afgörande, och hemställer utskottet på grund af hvad sålunda blifvit anfördt,

att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 mars 1890.

På utskottets vägnar:

G. F. ÖSTBERG.